

Triptanen: **kaakklachten** als vervelende bijwerking

Ruim dertig jaar geleden omarmden veel mensen met migraine en clusterhoofdpijn een nieuwe aanvalsmedicatie: triptanen. Deze bleken heel goed te zijn in het verminderen van de pijn, en dus een uitkomst voor veel patiënten. Op dit moment zijn er zeven soorten triptanen. En net als andere medicijnen kunnen ook deze middelen bijwerkingen geven, zoals kaakklachten terwijl die niet specifiek als mogelijke bijwerking worden genoemd in de bijsluiter.

Door Gerda Weits, Petra Zweers en Ron van Oosterhout

Toen sumatriptan en andere triptanen verkrijgbaar werden, betekende dit een grote verbetering in de behandeling voor patiënten met migraine en clusterhoofdpijn. Voor die tijd moesten zij het doen met paracetamol, aspirine en 'non-steroidal anti-inflammatory drugs' (NSAID's zoals ibuprofen), eventueel in combinatie met middelen tegen de misselijkheid. Met triptanen hebben veel patiënten ondertussen een redelijk goede aanvalsbehandeling gevonden. We kennen ze als almotriptan, eletriptan, frovatriptan, naratriptan, rizatriptan, sumatriptan en zolmitriptan. Ze zijn er in de vorm van tabletten, smelttabletten, spray en injectie. Wanneer er bijwerkingen zijn, kiezen soms de patiënt en de behandelaar voor een andere triptaan of alternatief geneesmiddel.

Bekende bijwerkingen

Er is een aantal specifieke bijwerkingen bekend,

die overigens niet bij alle patiënten optreden. Ongeacht de dosering van het triptaan komen een drukkend gevoel op de borst, tintelingen of warmtesensaties na inname voor. Deze klachten kunnen dus ook optreden bij een lage dosering van een tablet. Het is dan beter om een andere triptaan te proberen. Bij een hogere dosering worden bijwerkingen als slaperigheid, duizeligheid, zwakte en misselijkheid regelmatig genoemd. Vaak wordt dan geprobeerd de dosis te verlagen, zodat patiënten wel het effect maar minder van deze bijwerkingen ervaren.

In het algemeen geldt verder dat bij patiënten met een aandoening van de kransslagaders van het hart (coronair lijden) er een beperkt risico is op vaatvernauwing van deze slagaders. Om die reden krijgt deze groep patiënten over het algemeen geen triptanen voorgeschreven. Daarnaast kan bij langdurig (meer dan drie maanden) overmatig gebruik van triptanen (meer dan tien dagen in de maand) verergering van de hoofdpijn optreden. Dat kan uitmonden in medicatieovergebruikshoofdpijn (MOH).

Dystonie

Een wat zeldzamere bijwerking van triptanen is dystonie. Dat is een stoornis in de spanning van een spier. De spierspanning is vaak te hoog, maar op andere momenten weer normaal. De dystonie wordt niet alleen gekenmerkt door onwillekeurige, wisselende spierspanningen, maar ook door een stoornis in het samenwerken van de betreffende spieren. Daardoor ontstaan draaiende, wringende bewegingen en ook abnormale houdingen van een of meer lichaamsdelen. Dystonie van de kaak uit zich in kaak-klemmen, ook wel trismus genoemd.

Lees meer
over triptanen op
allesoverhoofdpijn.nl

Wat is Lareb?

Bijwerkingencentrum Lareb is het Nederlandse meld- en kenniscentrum voor bijwerkingen van geneesmiddelen, waaronder vaccins, én geneesmiddelen-gebruik tijdens zwangerschap en borstvoeding. Lareb signaleert risico's van het gebruik van geneesmiddelen in de dagelijkse praktijk en verzamelt en verspreidt kennis hierover www.lareb.nl

Meldingen over kaakklachten

Bijwerkingencentrum Lareb ontving vanaf 1991 tot en met 15 maart dit jaar 27 meldingen van bijwerkingen van dystoniekklachten van de kaak bij gebruik van triptanen. Het merendeel (15) van de meldingen werd gedaan door patiënten zelf, zeven meldingen door apothekers en vijf meldingen door artsen. Het ging om zowel tabletten als injecties. Van de patiënten gebruikten 23 personen het middel bij migraine en vier bij (cluster)hoofdpijn.

De klachten traden veelal binnen een half uur tot twee uur op. Een enkele keer pas na vijf uur en eenmaal na één tot twee minuten, dit laatste was na toediening van de triptaan per injectie. In de meeste gevallen hielden de klachten één tot twee uur aan. Een keer werd aangegeven dat na subcutane injectie kaakklem binnen vijf minuten optrad en pas na vijf dagen verdween. Bij een andere melding hielden de klachten heel kort aan, namelijk vijf minuten. Hierbij ontstond na een injectie een kortstondig gevoel van tintelingen bij kaakspanning. De *omschrijvingen* in de meldingen varieerden van kramp of een verkrampte kaak, kaakstijfheid en kaakklem tot medische termen zoals trismus en dystonie.

Scheefstand van de kaak

Ter illustratie een voorbeeld van een melding bij Lareb. Een vrouw van tussen de 30 en 40 jaar gebruikt een sumatriptantablet voor aanhouden-

Het is goed om vragen en klachten over bijwerkingen te bespreken met je arts of apotheker.

Geneesmiddel	Toedieningsvorm	Omschrijving bijwerking in de melding
sumatriptan	tabletten (12x)	(spier)kramp/kaak/kaken/kaakgewricht/kaakkopjes (5x)
		stijve kaak (3x)
		kaakklem/kaken niet meer bewegen (3x)
		oromandibulaire dyskinesie/dystonie (1x)
	injectie (5x)	kaakklem/kaken op elkaar geklemd (2x)
		verkrampt pijngevoel in gezicht/kaak (1x)
		dystonie kaakspieren (1x)
		tintelende kaakspier (1x)
rizatriptan	tabletten (8x)	verstijving/verzuren de kaakspieren/zwaar gevoel in kaken/trekkend gevoel kaak (4x)
		stijve kaak/kaakstijfheid (2x)
		kaakverstrakking (1x)
		geringe trismus (1x)
eletriptan	tabletten (1x)	kaakkramp vermoeide kaken, verhoogde spierspanning kaak (1x)
frovatriptan	tabletten (1x)	verkramping kaken (1x)

Overzicht van 27 meldingen van kaakklachten.

de hoofdpijnlachten. Zij heeft geen andere medicatie. De vrouw bemerkte na inname een scheefstand van haar kaak. Op de spoedeisende hulp constateerde de arts inderdaad een scheefstand van de onderkaak naar links met smakken- de beweging van de mond. Ook had zij een krampachtig looppatroon met lichte naar binnen gedraaide benen. Bij verder laboratoriumonderzoek werden geen afwijkingen gevonden. Nadat de vrouw was behandeld met intraveneuze toediening van biperideen, verdwenen de klachten waarop in overleg met de neuroloog een bijwerking van sumatriptan werd vastgesteld. Na observatie in het ziekenhuis en latere poli-controlle, werden geen afwijkingen gevonden. De arts op de spoedeisende hulp meldde deze bijwerking bij Lareb.

Lees op allesoverhoofdpijn.nl hoe dystonie wordt behandeld.

De patiëntenbijsluiter

In de patiëntenbijsluiters van triptanen staan veel verschillende omschrijvingen en benamingen die gebruikt worden voor klachten die bij een dystonie passen. Bijvoorbeeld: beklemming in de keel, stijfheid (verhoogde spierspanning), spiertrekkingen of onwillekeurige bewegingen. Kaakklachten worden niet specifiek genoemd. Daardoor kan de gebruiker wellicht de kaakproblemen niet direct in verband brengen met het geneesmiddel. Ook op apotheek.nl, een veel geraadpleegde website voor het zoeken van

geneesmiddeleninformatie, worden kaakklachten niet specifiek genoemd als mogelijke bijwerking. Bij enkele triptanen staat nog wel dat de gebruiker moeite kan hebben met duidelijk te articuleren. ●

Twee auteurs van dit artikel, Gerda Weits en Petra Zweers, zijn werkzaam bij Bijwerkingencentrum Lareb. Het verhaal kwam tot stand met medewerking van neuroloog en redactielid Ron van Oosterhout.

Bronnen:

1. *Farmacotherapeutisch Kompas*. Geraadpleegd op: 19-03-2021. En 08-04-2021 www.farmacotherapeutischkompas.nl/bladeren/groepsteksten/triptanen
2. van den Houdt F. Hoofdpijn. *Pharmaceutisch Weekblad*. 2018;49:7.
3. CBG-MEB Geneesmiddeleninformatiebank. Geraadpleegd op 19-03-2021. www.geneesmiddeleninformatiebank.nl/Bijsluiters/h31919.pdf
4. Dystonievereniging. Geraadpleegd op: 23-03-2021. www.dystonievereniging.nl/inhoud/wat-is-dystonie
5. Apotheek.nl. Geraadpleegd op 01-04-2021. www.apotheek.nl/
6. Van Oosterhout et al. Primaire hoofdpijnsyndromen bij ouderen. *Tijdschrift voor Neurologie en Neurochirurgie* 2015; 116(4):174-179.

Ouder dan 65 jaar?

Bij veel patiënten nemen de frequentie en de ernst van migraineaanvallen af na hun 65ste. Het idee is dat dit komt door hormonale veranderingen, specifiek de verlaging van de oestrogeenspiegel in het bloed bij vrouwen. Over het beloop van clusterhoofdpijn bij ouderen is niet veel bekend. Aanvallen lijken af te nemen, en met name de intervallen tussen de clusterperioden worden langer bij het ouder worden. Triptanen zijn daarom minder vaak nodig bij deze groep. Het gebruik ervan bij deze patiënten is echter wel beperkt door een aantal factoren. De NHG-Standaard Hoofdpijn voor huisartsen en de

NVN-richtlijn Hoofdpijn voor neurologen bieden geen specifieke adviezen voor de aanvalsbehandeling van migraine bij ouderen. De veiligheid en effectiviteit van geen van de triptanen zijn bij 65-plussers systematisch onderzocht, aldus de productinformatie van de fabrikanten. Desondanks variëren de adviezen in de productinformatie voor de toepassing bij ouderen van 'geen dosisaanpassing nodig' (almotriptan) tot 'geen specifiek doseringsadvies' (eletriptan en rizatriptan), 'gebruik afraden' (frovatriptan en sumatriptan), en 'niet aanbevolen' (naratriptan en zolmitriptan). Nier- of leverfunctiestoornissen kunnen een contra-indicatie zijn of een reden om de dosis aan te passen. De behandelend arts zal hiermee rekening houden.

Lees op allesoverhoofdpijn.nl het antwoord op een specifieke vraag van een 71-jarige lezer over triptanen op oudere leeftijd.